

Братський листок

ч. 3, квітень, 1949

МІСЧНИК ім. св. Архистратига Михаїла
Українського Православного Братства
у В. Британії, Лондон

No. 3, April, 1949

"BROTHERHOOD'S LETTER,"
MONTHLY Published by St. Michael's Ukrainian
Orthodox Brotherhood in Great Britain, London

Арх. Іоанн

ПРО СІМ ГАРЯЧНОСТЕЙ ДУХА

УСЕ лихо людини тепер у тому, що вона увесь час, завжди поспішає, але поспішає суетно, безплідно. Людина перевертає гори своєю енергією. Вона буде і руйнує цілі міста за дуже короткий час. Але, якщо ми глибше взглянемо в її енергію і подивимося на її наслідки, то побачимо, що вона не збільшує добра в світі. . . . А те, що не збільшує добра — те безплідне. Навіть знищення зла саме по собі є безплідне, якщо це знищення не є виявом добра і не несе плодів добра.

Життя людей стало в світі дуже поквапливим. І стає дедалі більше поквапливим; всі біжать, усі бояться кудись спізнатися, когось не застати, щось пропустити, чогось не зробити. Мчать машини в повітрі, на воді і по землі, але не несуть щастя людям; навпаки, вони руйнують добробут, що залишився на землі . . .

Увійшла у світ диявольська поквапливість, поспішність. Таєминицю цієї поспішності і поквапливості відкриває нам Слово Боже. Вчитайтесь в 12 главу Апокаліпсиса: „І почув я гучний голос на небі, який говорив: „Тепер настало спасіння, і сила, і царство Бога нашого, і влада Христа Його, бо скинений наклепник проти братів наших, що наклепи зводив на них перед Богом нашим день і ніч. Вони перемогли його Кров'ю Агнця і словом свідчення свого, і не полюбили душі свої навіть до смерті. Отже, веселітесь, небеса і ті, що перебуваєте на них. Горе тим, що

живуть на землі і на морі, бо до вас зійшов диявол, маючи лютість велику, знаючи, що короткий час має". (Ст. 10-12)

Ви чуєте: „На землю і на море диявол зійшов у великій лютості, знаючи, що небагато йому залишається часу". — Ось у цьому і є причина нестримного, кругобігу всіх речей і навіть понять, що дедалі прискорюється, ось у цьому і є причина загальній поквапливості, яка все збільшується і в техніці, і в житті, ось у цьому і є причина дедалі нестримнішого бігу людей і народів. . . .

Царству сатани настане у світобудові край. Ось у цьому і є причина радості всього неба і тих людей на землі, які живуть небесним. Приречений, відчуваючи свою загибель, дух зла кидася по світі, підбурює людство, роздмухує зло до останніх меж і примушує людей, які не поклали на своє чоло хрестої печатки Агнця Божого, нестримно гнатися все вперед і вперед, і все прискорювати і прискорювати біг свого життя. Диявол знає, що тільки в цьому безглазому коловороті людей і народів може він розраховувати присиднати до своєї гибелі ще частину людства. Диявол думав, що заклонотані люди, що кудись біжать, найменше здатні думати і мркувати про істинні великі і вічні, для досягнення яких потрібна хоча б хвилина мовчанки в серці, хоча б мить святої тиші.

Техніка вже давно збільшує швидкість

пересування людей і їх праці — здобування земних цінностей. Здавалося б: більше часу повинно залишитися у людей на життя духа. Проте, — ні! Душі трудніше і важче стало жити. Матеріальність світу, швидко крутячись, втягає в себе і душу людини. І душа гине, якщо немає часу вже ні для чого піднесенного, — в світі все вертиться, все крутиться і прискорює свій біг. Яка жахлива примарність діл! А, проте, вона міцно тримає людину і народи в своїй владі. Замість духової спрямованості, світом уже володіє психоз плотської швидкості, тільки плотських успіхів. Замість посилення святої горячності духа, відбувається дедалі більше розпалювання плоті світу. Створюється марево діл життя, бо до діл покликана людина і не може бути спокійна без діла. Але діла плоті не заспокоюють людину, бо не людина ними володіє, а вони нею. Людина — раб діл плотських. Будує на піску. Побудоване на піску руйнується. Від земного будинку людського залишаються кути пороху. Тепер це скрізь видно. Замість багатьох гордих будинків залишилася купа піску. І з цього піску знову будує людина собі світ. Пісок обсипається то тут, то там, — людина трудиться, підбираючи його . . . Бідна людина! Всі заковані в ланцюги малих діл, які нічого душі не дають, які треба виконати якнайшвидше для того, щоб можна було якнайшвидше розпочати ряд інших, таких самих нікчемних діл.

А де ж узяти часу на добро? Навіть подумати про це немає часу. Все заповнене в житті. Добро стоїть, як жебрак, якому немає місця ані в службовій кімнаті, ані на заводі, ані на вулиці, ані в хаті людини, ані — тим менше — в місцях розваг людських. Добру немаєде прихилити голову. Як же поспішати його робити, коли його не можна навіть на п'ять хвилин запросити до себе, — не тільки в кімнату, але навіть у думку, в почутті, в бажанні. Немає коли! І як добро цього не розуміє і намагається стукати в совість і трохи мучити її! Справи, справи, турботи, необхідність, невідкладність, усвідомлення важливості всього довколишнього . . . Бідна людина! А де ж твоє добро, де ж твоє обличчя? Де ти сама? Де ти ховася за обертан-

ням коліс і гвинтів життя? Все ж скажу тобі: *поспішайся робити добро, поки ти живеш у тілі!* — „Ходи в світі, поки є світло“ — Прийде ніч, коли вже не зможеш робити добра, якщоб і захотіла.

Але, річ певна, якщо ти на землі, — в цьому передпокої як раю, так і пекла, не захотіла робити добра, і навіть думати про добро, навряд чи захочеш його тоді, коли опинишся серед ночі, за дверима цього існування, викинута з суети земного життя, що розсіяла і розвіяла твою душу в холодну і темну ніч небуття. А тому поспішайся робити добро.

Почни спочатку думати, щоб робити добро,

А потім подумай як робити добро,
А потім почни робити добро.

Поспішайся думати про добро.

Поспішайся робити добро.

Час короткий!

Сій вічне в тимчасовому. Введи це діло, як найважливіше діло, в твоє життя. Зроби це, поки не пізно. Як жахливо буде спізнатися в творенні добра. З пустими руками і з хододним серцем відійти в інший світ і стати на суд Творця.

Хто пе поспішається робити добро, той його не зробить. *Добро вимагає гарячності.* *Тепло-холодним дияволом не дастъ зробити добра.* Він зв'яже їх на руки і на ноги, перше ніж вони подумають про добро. *Добро можуть робити тільки полум'яні, гарячі.* Бути доброю може в нашому світі близкавично-добра людина. І що далі йде життя, то більше близкавичності треба людині для добра. Близкавичність — це вияв духової сили. Це — мужність, це — свята віра, це — діяння добра, це — справжня людяність.

Поспішноті суети і зла протиставмо швидкість, гарячість руху у здійсненні добра. — Господи, благослови і укріпи!

Швидкість каяття після будьякого гріха — ось перша гарячність, яку принесемо Богу.

Швидкість прощення братові, що согрішив перед нами, — ось друга гарячість, яку принесемо Богу.

Швидкість відгук — напохання, виконання якого можливе для нас і корисне для того, хто просить — третя гарячність.

Швидко віддати близнюків

му все, що може вивести його з біди, — четверта гарячність духа, Богу вірного.

Уміння швидко помітити, що кому потрібно і матеріально і духовно, ї уміння послужити хоч малим кожній людині, уміння молитися за кожну людину, — п'ята гарячність духа.

Уміння і швидка рішучість протиставити всякому ви-

явові зла — добро, всякий темряви — світло Христове, всякий неправді-правду, — шоста гарячність духа.

Уміння в одну мить піднести серце і всю істоту свою до Бога, віддаючись в його волю, дякуючи і славословлячи його за все, — це сьома гарячність віри, любові і надії нашої.

Лос-Андженос

1946.

ПАСТИРСЬКИЙ ЛИСТ

до всіх вірних Української Автокефальної Православної Церкви у Великій Британії

ДОРОГІ БРАТТЯ І СЕСТРИ!

Події, що відбуваються в українському громадському житті тепер у Великій Британії, ясно доводять, що самою надійною нашою опорою є Церква.

І на цей раз, як і завжди в трудну хвилину, Українська Православна Церква стала на захист Ваш і своєю силою, своїм авторитетом захищає Вас.

Тому тепер приналежність до Української Автокефальної Православної Церкви, з якою так рахуються англійські мірорадні установи і організації, має особливе значення.

Тому тепер підтримка Української Автокефальної Православної Церкви всіма можливими способами, щоб і вона могла підтримати Вас, має особливе значення.

Тому тепер членська виказка вірного чи вірної УАПЦ має особливе значення як офіційний документ.

Тому тепер придбання власного, ні від кого незалежного, Українського Православного Дому в Лондоні має особливе значення.

Минув той час, коли кожного з нас могли зневажати як круглих сиріт: ми не сироти, у нас є маті — Українська Православна Церква. Вона за Вас застуਪається і заступиться, але Ви повинні брати і про Нїї.

Я не можу сказати, що Ви не дбаєте про свою Церкву, але треба ще більше згуртувати свої сили.

Нехай не буде ні одного православного українця чи українки, в грудях яких б'ється шире серце, які не мали би виказки вірного чи вірної УАПЦ!

Нехай не буде ні одного православного українця чи українки, які не внесли б посильної пожертви, а як не можна пожертви, то позички на придбання Українського Православного Дому!

Цим ще більше піднімемо себе в очах своїх і чужинців.

Цим об'єднаємося в ще більшу силу.

Цим покажемо не словом, а ділом, свою відданість Святій Православній Церкві.

І наші вкладки та пожертви повернуться кожному з нас з прибутком. Цим прибутком буде те, що кожний буде рахуватися з нами як з могутньою громадою вірних, що згуртували свої і матеріальні сили навколо своєї Церкви.

У Вас є Провід — Ви не самі. У Вас є Представництво перед англійськими урядовими чинниками і перед урядовими чинниками інших держав світу.

Будемо самі здобувати собі право на життя, але спільними силами!

Досить гнути спину, міцніше крок, вище чоло!

Нехай Український Православний Дім буде нашою рідною хатою, нехай виказка вірного УАПЦ буде посвідкою нашої релігійно-громадської зрілості, нехай виказка братчика чи сестричка Українського Православного Братства св. Архистратига Михаїла буде нашою славою, славом борців за прадідівську Віру, щоєднає нас зі славними православними братствами нашого історичного минулого, з традиціями славних запорожців!

Підтягайте відсталих, зрушуйте байдужих!

Слухайте Ваших священиків і керівників церковних громад!

Зміцнююте себе через свою Церкву!

Будьте свідомі і не дайте можливості різним підшептувачам підривати довір'я до Вашого Проводу і тим розколоти Вас на частки саме в цей відповідальний час для кожного з нас!

З нами правда!

З нами Бог!

І. ГУБАРЖЕВСЬКИЙ, мітр. прот.,
Голова Генерального Управління
УАПЦ на Великій Британії і Голова
Українського Православного Братства
св. Архистратига Михаїла.

НА ЧОМУ БУДУЕШ ТИ ДІМ ЖИТТЯ

СТОЯВ у ліску, над річкою Іршею, недалеко від містечка N. маленький манастир. Дерев'яна церковця його, в якій правилася Служба Божа, була пуста. Хто знає, чому вона в цей день пуста, може, тому, що будній день, а може тому, що від містечка до манастиря шість кілометрів, та ще й через річку — і щодня

ходити далеко, а може й тому, що совєтська влада стежить, хто ходить до церкви, і поволі притискає за це, — хто знає, чому пусто було в маленькій манастирській церковці, але було пусто.

Був вечір, гарний літній вечір. Сонце зайшло, і швидко насуvalася темрява. Почало сутеніти. Три свічечки ясніше

засвітилися в темряві, кутки церковці стали темними. З глибокою вірою виголошував ектенії ієромонах Феодосій, з піднесенням відповідали йому співом монах Назарій і послушник Петро.

Але що це? Дим? Звідки? Петро вискочив з крилоса і побіг до дверей, але там його зупинив кремезний червонолицій чоловік з налитими від люті кров'ю очима і вдарив сокирою по голові.

ЗМІЦНЮЙТЕ ТВЕРДИНЮ УКРАЇНСЬКОЇ АВТОКЕФАЛЬНОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ У ВЕЛИКІЙ БРІТАНІЇ — БРАТСТВО СВ. АРХИСТРАТИГА МИХАІЛА!

Церква горіла. Ієромонах Феодосій шукав виходу, але виходу не було: коло дверей і вікон стояли і не давали вискочити з церкви. Нарешті, навмисне заклали вікна (що були й без того з ґратами), і двері сухим лісом і хмизос і запалили, бо не могли встояти коло палаючої церкви.

Церква горіла і згоріла. А в церкві згоріло тіло послушника Петра, і живими згоріли ієромонах Феодосій і монах Назарій.

У містечку на другий день було засідання Райпарткому. На тому засіданні обговорювався випадок зі спаленням церкви і в ній трох „попів“ і вирішено було оголосити в районовій газеті, що від нещасливого випадку, спричиненого необережністю самих монахів, загоріла монастирська церква і в ній три монахи, що відправляли Службу Божу.

А в іншому місці була вузька нарада сектантів, на якій тесть секретаря Рай-виконкому „брат“ Онисимчук говорив, що у славу Божу все зроблено, і той ієромонах не буде більше в своїх проповідях говорити про неправдивість іхнього вчення. „У славу Божу!“

„Приде година, коли кожен, хто вам смерть заподіє, думатиме, що службу приносить Богові.

*А це вам учинять, бо вони не пізнали
Отця, ні Мене.*

Але Я не сказав вам, щоб загадали про те

ви, про що говорив був Я вам, як настане
година“.

(IOAH, 16, 2-4)

Той, хто не пізнав істинного Бога і істинної науки Господа Ісуса Христа, не пізнав на ділі, а не на словах, не пізнав в самій практиці життя своєї душі, не сприйняв усім серцем своїм, не зрозумів і не відчув, що Господь Бог є центр, оправдання, причина всього життя в світі і мета його, — той стоїть на фальшивому шляху, той буде дім на піску.

„Що звete ви Мене: „Господи Господи“, та не робите того, що Я говорю.

*Розкажи вам, до кого подібний усякий,
що до Мене приходить та сів Моїх слухає і
виконує їх.*

Той подібний тому чоловікові, що, будучи дім, він глибоко викопав, і основу на камінь поклав. Коли ж злива настала, ріка кинулася на той дім, — та однак не змогла затитати його, бо збудований добре він був.

А хто слухає та й не виконує, той подібний тому чоловікові, що свій дім збудував на землі без основи. І натиснула на нього ріка, — і впав він зараз, і велика була того дому руїна“.

(ЛУКИ 6, 46–49)

І Христос підніс Свій голос проти тих, які хваляться своєю праведністю, а не пізнали істинного Бога, які знають тисячі приписів талмуду, а не знають самої суті правдивої віри, що полягає у виконанні волі Божої, в любові до Бога і до людей. Христос підніс голос Свій проти тих, які на всіх роздоріжжях кричать, що люблять Бога, але це є обман, бо вони брата свого ненавидять. Проти тих, які чіпляються до дрібниць, а занедбують головне в законі Господньому. „Тепер ви, Фарисеї, — каже Господь, — чистите зовнішність кухля та миски, а ваше нутро повне здирства та криведі“. (Лукії 11, 39)

Христос гостро обличав тих, які говорять одне, роблять друге, а думають третє. Треба, щоб думка, слово і діло сходилися. Христос обличав фарисеїв, кажучи: „Горе вам, Фарисеям, — бо ви десятину даєте із м'яти та рути й усякого зілля, але оминаєте суд та Божу любов: це

треба робити, їй того не лишати! Горе вам, Фарисеям, що любите перші лавки в синагогах та привіти на ринках,

(ЛУКИ 11, 42-33)

Не могли витримати цих прямих і гострих слів Спасителя і ті, які вважали себе вченими законниками, — книжники юдейські. І один із них відказав Ісусові: „Учителю, кажучи це, Ти й нас ображасяш“.

Але Правда Божа на півдорозі не спиняється. На те вона й одверта правда, що не має нічого спільного з дволичністю кривди. І Ісус відповів і книжникам:

любов. Вони будують дім на піску, бо знають Слово Боже, але не виконують Його приписів. Кажуть, що не треба бути жорстоким, а самі жорстокіші від звірів, бо готові, ради власного честолюбства, пожертвувати не лише честю, а й самим життям брата свого. Кажуть, що не треба обманювати, — а самі обманюють брата свого на кожному кроці, кажуть, що не треба нагромаджувати багатств, а самі головною метою життя свого поклали неправдиве і ненаситне збагачення коштом брата свого, кажуть, що треба бути щедри-

У храмі УАПЦ в Гановері

„Горе їй вам, законникам, бо ви на людей тягарі накладаєте, які важко носити, а самі їй одним пальцем своїм не дотркуєтесь тягарів“.

(ЛУКИ 11, 46)

„Горе вам, законникам, бо взяли ви ключа розуміння: самі не ввійшли, і тим, що хотіли ввійти, боронили“.

(ЛУКИ 11, 52)

Усію Своєю силою обрушився Ісус Христос на тих, що устами шанують Бога, а серце їх далеке від Нього, бо люди ці виконують усі дрібні, формальні релігійні приписи, але, — як каже Христос, — обмінають праведний суд і Божу

ми, а самі сковані скрупістю, як ланцюгами. Вони дбають лише про славу й багатства земні, а не про славу й багатства небесні. Тому й будинок їх, по слову Христа, є збудований на піску, а не камінних підвалах. А всякий будинок, збудований на піску, боїться злив і бурі.

*

Один чоловік славився своєю побожністю. Щонеділі він ходив до церкви, а ввесь тиждень тяжко трудився. Прийняв він від батька чималеньку спадщину, але не припиняв напруженої праці. Не був він сварливий, не лаявся, не курив, не пив, не розпутничав, лише тоді сердився, коли

у нього щось попросять: — усі знали, що був він скупий і, навіть, прошаків виганяв з подвір'я. Люди до цього звикли, — що ж, хто не має гріха, — але видно, що чоловік твердої віри в Бога, — і, навіть, обрали його на церковного старосту. Можна обрати людину, яка побудувала своє життя на мурованому фундаменті Христової віри . . .

Але одного ранку все село захвилювалося від страшної новини. Остапа, — так завали церковного старосту, — знайшли повішеного в коморі. Усі прикмети свідчили, що він повісився сам.

Не тільки баби, а й чоловіки збиралися в гурти, кричали, махали руками, бігли до Остапового подвір'я, де померлого впоряджали, хоч пан-отець сказав, — та й люди знають, — що самовбивцю, хоч це й побожний церковний староста, ховати священикові не можна.

В клуні на другий день знайшли прикidanу снопами, розріту яму і відчинену залізну скриньку зі скрученим замком. в землі знайшли одну золоту десятку. Виявiloся, що злодії вкрали складене Остапом, і Остап, побачивши це, повісився.

Повісився, зруйнувавши цим будинок свого життя.

Від бурі, яка налетіла на життя Остапове, це життя рухнуло раптово і жахливо.

Отже, будинок був побудований на піску.

Отже, Остап не був справжнім християнином.

Отже, не врятувало Остапа те, що назовні він був в порядку. Не в порядку була його душа, що жила тільки багатством земним, накопиченнями золота. В золоті було життя Остапове, а не в Христі, бо не стало золота, не стало інтересу до життя Остапові, а Христос залишився, та Остап покинув Христа ради золота. Умер разом із золотом, не схотів воскреснути разом з Христом. Бо Христос сказав: „Де буде скарб ваш, там буде і серце ваше“. Серце Остапове було там, де було золото, а не там, де Христос. І не витримало серце втрати свого бoga, яким для нього було золото. А золото — пісок. Будинок життя Остапового був побудований на цьому піску і завалився. А Христос — камінь. Хто на цьому Камені побудувє свій життєвий будинок, не за-

валиться він, бо то є багатство вічне. „Приготовляйте собі сховища, які не старіються, — каже Христос, — скарб невичерпний на небесах, куди злодій не закрадається і де міль не точить, бо де скарб ваш, там і серце ваше“. (ЛУКИ 12, 33-44)

Остап слухав у церкві слово Боже, але не виконував самого основного, що Христос говорив про багатства небесні і земні, і тому, що слухав, та не виконував науки Христової, „Збудував свій дім на землі без основи, і насунула на нього ріка, — і впав він зараз, і велика була того дому руїна“. (ЛУКИ 6, 49)

*

Багато познущалися з наших людей безбожники, обманюючи їх спокусами земнimi, щоб відвернути їхні серця від скарбів небесних. Багато скалічили нашої молоді, що вже на сьогодні стала старшими людьми, багато загубили душ людських,

ОРГАНІЗОВУЙТЕ ПАРАФІЯЛЬНІ РАДИ І ОСЕРЕДКИ, ЕДНАЙТЕСЯ НАВКОЛО СВОЄЇ ЦЕРКВІ !

потопивши їх в безодні гріха, пустивши їх на той світ без каяття і надії на спасіння. Мутною хвилею облуди, ворожнечі, наклепів і заzdroщів підмивали безбожники будинки життя молодих людей. І скільки тих будинків завалилося! Скільки молодих людей в одчай і розpacі покінчило життя самогубством, скільки, ще за життя на землі, поховало свої душі в могилі безвірства і невірства!

Але Христос прийшов покликати не праведників, а грішників до каяття. І Він покликав через мене, грішного, комсомольця Степана до Себе, до Свого світла, як і багатьох інших.

Приіхав я в містечко В. на парафію, і ніхто не хотів зі мною з молоді вітатися. „А, там приіхав якийсь піп, думали молоді хлопці й дівчата, — щоб знову обманювати, дурити людей — нехай з ним вітаються дурні баби й діди, що покликали його, нехай він трохи почистить їхні кишени!“

Але з цієї молоді ніхто не був в церкві на Службі Божій, і гурток хлопців і дівчат прийшли в неділю в колишній клуб, в якому була улаштована церква, бо справжню церкву комсомольці спалили на самий Великдень. Прийшли перед Херу-

вимською. Стояли, дивилися — хлопці з закладеними назад рукам, або під ручку з дівчатами. Старий чоловік підійшов, сказав, щоб стали, як належить, — дехто послухав, дехто ні. Але з церкви ніхто не вийшов — цікаво ж!

Запричастившись, я вийшов на проповідь. Бачив, як високий кучерявий хлопець, показавши оком і рухом голови на мене підморгнув до другого і усміхнувся.

Я говорив, маючи за основу текст: „Я, світло, прийшов у світ, щоб усکий, хто вірус в Мене, не залишався в темряві. Коли ж хто почуб слова Мої й не повірить, я не суджу його; бо Я прийшов не судити світ, але спасти світ“. (ІОАНН, 12, 46—47)

Я говорив людям, що є світло і що є тьма. Говорив, що світло є Христова істина, яка просвіщає всі закутки людського життя: людську душу, сім'ю, грома-

ЖОДЕН ПРАВОСЛАВНИЙ УКРАЇНЕЦЬ ЧИ УКРАЇНКА У ВЕЛИКІЙ БРІТАНІЇ НЕ МОЖЕ ЗУСТРІТИ СВЯТЕ ХРИСТОВЕ ВОСКРЕСІННЯ БЕЗ СПОВІДІ І ПРИЧАСТЯ!

ду, науку, мистецтво. Говорив, що Христова істина, виявлена в християнській релігії, піднесла на небувалу висоту всю людську культуру, говорив, що найгеніальніші відкриття в науці пов'язані з іменами світової слави вчених, які були глибоко-віруючими християнами, як от: Ньютон, Фламмаріон, Копернік, Павлов і багато багато інших. Говорив, що безвірицтво тягне людство назад, до дикунства, нищить здобутки людського духа, убиває свободу людського духа і самий людський дух, робить людину безглуздим рабом безглуздої матерії, намагається переконати людину, що вона є тварина бездушна і безвідповідальна, що живе тільки для свого тіла і т.д. Нарешті, я говорив, що милосердя і мудрість Христа, як небесна мудрість, покриває злобу і обмеженість людини, яку Христос прийшов не судити, а спасти, і що тепер, коли ми, а особливо молодь, зазнали страшної руйни духа, засліплени фальшивонауковими безвірицькими теоріями, Христос знову кличе нас з терпінням і любов'ю до Свого тепла і світла, особливо кличе молодь, щоб вона, пізнавши досі невідому

ій істину, стала в лави християн — борців за справжню, не відсталу світову культуру, радість, щастя й чистоту.

Я помітив, що молодь зацікавилася мосю проповіддю. На другий день до мене прийшли діти-діяни. Вони спочатку несміливі, а потім майже настирливо, як це властиво вихованню советської молоді, почали розпитувати мене про Христа, коли Він народився, чому Він — Бог, де Він жив, де Він тепер, чому говорили, що вірують лише темні люди, нашо потрібно молитися і т.д.

Нарешті, попросили дозволу прийти ще.

Мої парафіяни, помітивши, що Степан і Олекса почали вчащати до мене, порадили мені, що треба бути обережним, тому що це советського виховання хлопці. Але мені здавалося, що Степан і Олекса щиро шукають правди і я виявив до них повне довір'я. І я не помилився. Згодом вони стали відданими проповідниками Христової науки, найкращими моїми духовними дітьми, що твердо і переконано стали готовувати себе під моїм керівництвом до священицького служіння.

І, нарешті, зважаючи на мою рекомендацію і на брак священиків в нашій поліській смузі, після півторарічної наполегливої праці над Степаном і Олексою, Владимира Ніканор, Архієпископ Київський, рукоі положив спочатку Степана, а потім Олексу в сан диякона і далі — священика.

Вони не знали раніше Церкви, вчилися в советській школі, а потім — полюбили Христа і Святу Православну Церкву своїми очищеними Христовою благодатю серцями, і віддали Христу все своє молоде, палаюче силою віри, життя.

Вони стали прекрасними священиками. Невідшліфовані богословськими школами, але з глибоким розумінням євангельської правди, проповідували вони, і народ щиро любив і поважав їх. Були й такі, що ходячи до церкви, судили їх і мене, що прийняв і сприяв до висвячення в священичий стан советських хлопців. Але голоси фарисейських „суддів“ тонули в могутній чистій течії піднесення християнського життя в парафіях, якими я і кілька священиків, серед яких були о. Степан і о. Олексій, керував.

Такі люди заповнюють опустілі місця, що залишаються від „братів“, які з зад

рості і злоби безсилля підмовляють безбожних убивців спалювати в церквах наших юноків, такі люди заповнюють місця, що залишаються від Остапів, які ретельно устами шанували Бога, але серця іхні були чи коло золота, чи коло розпутних жінок, чи коло вина.

Христос сказав: „*Багато званых, та мало выбраних*“, і вибраними у Христа є не книжники закону і фарисеї, а митарі і грішники, що з глибоким каєттям у серці очищають свої душі вірою у Христа і любов'ю до Нього і знаходять у Христа блаженство й заспокоєння.

Христос кличе до себе всіх вас, чим би ви не були в минулому, аби ви чистосердечно прийшли до Нього зараз і від щирого серця сказали Йому: „Боже, будь милостивий до мене, грішного!“ I Христос не послухав гордого книжника і фарисея, що, спираючись на піщатий ґрунт свого фальшивого знання, каже: „Я — святий, слава Тобі, Господи, що я не такий, як цей митар“. Христос не послухав такого

фальшивого „праведника“, який готовий підпалити Церкву Христову разом з присутніми в ній людьми, аби лише заспокоїти свою заздрість і задовольнити честолюбство, — Христос вислухає каєття митаря і розбійника, що на хресті з останньою надією скликнув до Ісуса Христа: „Пом'яни мене, Господи, коли прийдеш у Царство Твоє!“ і відповість йому, а через нього й нам: „Сьогодні будеш зі мною в раю“.

Великі спокуси приходять до нас. Різними способами намагаються відхиляти нас від істини Святої Православної Церкви. І обіцянками, і подарунками, і неправдою, і улесливою похвалою намагаються послабити той фундамент Христової Церкви, який поклав Сам Ісус Христос. Але будьте спокійні! Христос не можна сказав: „Не бійся, має стадо, бо Господь благословив дати вам царство“, „Збудую церкву мою, і ворота пекельні не подолають її“, „Блаженні ті, що слухають слово Боже і виконують його“.

Архієпископ Михаїл

ЗНАЙ СВОЮ ВІРУ

(Уривки з катехизиса)

Лекція друга

Контрольні питання до першої лекції:

1. Чому людині потрібне богоспілкання?
2. Чому існування Бога дає зміст людському життю?
3. Що ми розуміємо під ім'ям Бог?
4. Які в дві дороги до пізнання Бога?
5. Що таке об'явлення Боже?
6. Як можна пізнавати Бога через природу?

Питання самому собі на роздумування:

- а) Чому шевас згоди і любові між людьми?
- б) Яка є основна причина самогубства людських?
- в) Якого щастя у людини ніхто і ніколи не може відібрати?
- г) Де живе Бог?

Від редакції. — Якщо хтось із наших читачів мав би бажання відповісти на будьяке з цих питань письмово і надіслати нам для обміну думками, просимо розрахувати на нашу відповідь.

Троїчність Єдиного Пресвятого Бога

Бог — істотою один, але троїчний Особами (Лицями, Постатями) Отець, Син (Слово) і Святий Дух. Бог є Пресвята Тройця, Одноістотна (Єдиносущна), Нероздільна і Незлітна.

Про троїчність Єдиного Бога свідчить сам Ісус Христос. Він свідчить і про

рівність усіх трьох Осіб Пресвятої Тройці такими словами: „Я і Отець — одно“ (Іоан. 14, 9). „Хто бачив Мене, той бачив Отця“ (Іоан. 14, 9). Після воскресіння Свого, посилаючи учеників на проповідь, Ісус Христос заповідав їм: „Ідіть, навчайте всі народи додержуватися всього, що я заповідав вам, і хрестіть їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа“ (Мф. 58, 19–20). „Три свідчать на небі: Отець, Слово і Святий Дух і ці Три — Одно“ (І. Іоан. 5, 7). Усі три Особи (Іпостасі) Св. Тройці рівні між собою: Рівноспіввічні, Рівноспівпредстольні. Ніхто не більший, ніхто не старший, ніхто не менший — Єдина Божество, Єдина Царство, Єдина Сила. Во Єдиний завжди Сам Собі рівний. Початок же Божеських Особ — Отець.

У творінні світу брали участь усі три Особи Пресвятої Тройці: Отець помислив (побажав) і сказав (Слово-Син): „Нехай буде“, Дух Божий носився над матерією (хаосом). (Бут. 1, 2.)

Пред тим, як творити людину (чоловіка), Бог сказав (у Св. Тройці): ..Створімо чоло-

віка (а не: „соторю чоловіка) за образом нашим і за подобою (Бут. 1, 13).

Перед роаселенням народів після потопу у Вавилоні Господь сказав у Св. Тройці: „Зійдімо, змішаемо мову їх . . . а не: „зійду, змішаю“ . . . (Бут. 11, 7).

Тому й пророк Давид у псалмі виголошує: „Словом Господнім небеса утворені і Духом уст Його вся сила їх“ (Пс. 32, 6). „Той (Отець) рече (Слово-Син) і сталося, Той повелів і впорядкувалося“. Повелів означає: виявив волю, послав Духа Свого.

Властивості Осіб Пресвятої Тройці

Отець не народжується і не сходить від іншої Особи Пресвятої Тройці. Син превічно народжується від Отця. Дух Святий превічно сходить від Отця.

Однак, внутрішнього Божого життя ніхто не знає, ні ангели, ні люди, як і каже Апостол: „Божого життя ніхто не знає, тільки Дух Божий (1. Кор. 2, 11). І Господь Спаситель вазначає: „Ніхто не знає Сина, тільки Отець, і Отця ніхто не знає, тільки Син . . .“ (Мф. 10, 27).

Образ Божий на людині

Але деяке розуміння цієї великої тайни Св. Тройці дано в нас самих. Людина створена за образом Божим і за подобою. Чим же людина схожа на Бога? Розуміється, що не тілом, бо Бог — безтілесний. На Бога ми схожі душою нашою. Душа наша є розумна, вільна і бессмертна. Вона — дух. Одним з виявів думі є розум.

Бог є розум усього світу, Він і Владика його. Розум людини є розум її тіла (організму) і владика всієї її істоти. Коли б розум людини не виявляв себе назовні, то це все одно, що його не було б. Але розум може виявити себе лише двома способами: словом і волею (вольове діяння). Третього способу немає.

Слово безліч раз народжується на протязі усього його (розуму) життя, і ніколи не буває так (в нормальному стані), щоб слово, народившись раз із розуму, уже не могло більше народитися, тобто, ми не могли б його вдруге сказати.. Бо, хоч ми й сказали його, але воно від розуму не відділяється. Назовні воно втілилося в звук, а в розумі залишилося те саме. В той же час слово, бувши сказаним (народившись), не може повернутися в розум, наче б воно й не було сказане. Отже,

слово наше від розуму невідділиме і з ним незлитне.

Подібно і наше вольове діяння. Розум помислить і воля виявить у діянні. Але те діяння можна повторювати безліч раз, бо воля від розуму ніколи не відділяється. Однаке, раз виявившись у діянні, воля (як діяння) не може знову повернутися в розум, мов би ніколи й не виходила, і злитися з ним. Таким чином і діяння (вольове) невідділиме від розуму і незлитне з ним.

Звідси бачимо, що й розум наш (а, значить, і душа наша) є тройця одноістотна, нероздільна і незлитна, слово є втілений розум, а діяння (воля) є розум, що виявляється у волі. Якби розум наш був позбавлений слова або діяння, то він не був би довершений, досконалій. Тому то троїстість розуму є необхідність. Троїстість це повнота життя (буття) перше в Богові, а потім і в нас, як в образові Божому. Однаке, троїстість наша дуже далека від Троїчності Божої, оскільки Бог є безмежно досконаліший від нас.

На таке розуміння наводить нас Св. Письмо, коли каже: „Словом Господнім небеса утворено і Духом уст Його вся сила їх“, „Той сказав, і сталося, повелів, і впорядкувалося“. (Пс. 6, 9). Про Сина Божого сказано: „Споконвіку було Слово і Слово було у Бога і Слово було Бог. Все Ним сталося і без Нього ніщо не сталося, що сталося“. Ясніше: все Ним почало бути, і без Нього нічого не почало бути, що стало бути (Іоан. 1, 1, 3).

Дух же Святий у Св. Письмі завжди звуться: Животворчий, Вседіючий, Оживляючий (Іоан. 6, 63).

Подібність людини до Бога

Подібність людини до Бога полягає в тому, що дух наш прагне до добра, до правди, до краси, до любові, до досконалості, до правосуддя, до тих доброт, які ми мислимо собі лише в Богові. Коли б ми були тільки від землі, то ми б не мали потягнення до тих чеснот, як не мають такого потягнення животини. Нас же до доброго, до високого, до прекрасного тягне тому, що дух наш від Бога, як і каже Апостол: „Ми від Нього, Ним (живемо) і до Нього повернемося“ (Рим. 11, 36). Від Бога ми маємо оті прекрасні

якості, ми їх зазнали ще тоді, коли Він вдихнув нам нашу душу від себе (але не частку Себе Самого). Про це каже прор. Давид: „Відзначилося на нас світло Лиця Твого, Господи!“ (Пс. 4, 4). Отже, душа наша „томиться на землі“, шукаючи тих небесних красот, і насоложжується, коли знаходить щось подібне в духовому житті людини на землі, скажімо, в мистецтві тощо.

Так сам Бог вклав у наші душі стимул (потягнення) до кращого. Цей стимул і в руший доброї культури. Це стверджується ще й тим, що в міру нашого наближення вірою серця, любов'ю і добрим життям до Бога, зростає змагання наше до Божих красот і чеснот, напр., до добра, істини, лагідності . . . Найвищий же образ і подобу Бога явив нам Собою Син Божий, Господь наш Ісус Христос, щоб ми мали вірець для себе.

Що таке релігія?

Під цим іменем ми розуміємо ставлення наше до Бога і служіння Йому.

Дізнавшись про Бога, що Він є Творець усього світу видимого і невидимого, в тому числі і наш, дізнавшись про Його прекрасні і безмежно високі якості, ми не можемо залишатися байдужими до Нього. А пізнавши Його безмежну благодать і любов до нас, ми не можемо не благоговіти перед Ним, не любити і не прославляти Його . . .

Ми знаємо, що Бог є наш Творець і Отець, що Він не байдужий до нас, бо дас нам усе: життя і все потрібне для нього (Діян. 17, 25). І не тільки це: „Бог так полюбив нас, що й Сина Свого Єдинородного за нас віддав, щоб усякий, хто вірує в Нього, не загинув, а мав би життя вічне“ (Іоан. 3, 16). А коли так, то ми не можемо не дякувати Йому, не прославляти Його і не просити в Нього всього, нам необхідного.

Отже, змагання наше до Бога, наша пошана до Нього, наша віра в Нього і виявлення її назовні відповідними ділами, служіння Богу духом і істиною, тобто всією істотою, це — наша релігія.

**ВЧІТЬСЯ ІСТИН СВ. ПРАВОСЛАВНОЇ
ВІРИ!
ДУХА НЕ ВГАШАЙТЕ!**

Чому на світі існувало і ще й досі існує не одна, а багато релігій?

На початку людського життя на землі була лише одна релігія. Люди не мали сумніву, що Бог є, знали, що Він є іхній Творець, що вони прогівіли Його і за те позбавлені райського блаженства. Тому старалися ~~уміцьливити~~ Його праведним життям, молитвами та принесенням жертв, як навчилися вони від праотця Адама. Таке служіння було угодне Богові, і Він багато разів являвся ~~тим~~ праведним людям, як от Еноху, Ною, Авраамові та іншим патріархам.

Однаке ті, що далеко відходили від патріарших осель, поступово втрачали правдиве розуміння Бога. Ідею про Бога вони скрізь понесли з собою, але поступово, замість Бога, почали шанувати ті творіння, які так або інакше вражали їх, напр., сонце, місяць, зорі, море, ліси, вогонь, грім, блискавку, звірів, і т. інш., почали ім служити і приносити жертви.

Ап. Павло каже про поган: „Вони знали Бога, але не прославили Його як Бога, а осустилися в мудруваннях своїх . . . і славу нетлінного Бога змінили на образ тлінної людини, птахів, четвероногих та гадів“ (Рим. 1, 21, 23).

Крім того, різні народи по-різному розуміли Бога, по-іншому стали служити тому, кого вважали за Бога. Навіть у християнстві багато різноманітностей у служінні Богу, тому, що кожний народ вніс децю своє в розуміння тих чи інших істин, а то й просто свої людські мудрування, хоч для всіх народів Євангеліє тільки одно.

Яке ж християнське віровизнання най-правдивіше?

Очевидно, те, яке в непорушній чистоті оберігає передані св. Апостолами Богом відкриті Істини, без додавання будьяких людських мудрувань, і не відхилилося від Апостольського вчення.

(На цьому закінчуємо другу лекцію. Просимо уважно перечитати її, щоб бути готовими відповісти на питання, що разом з третьою лекцією будуть подані Вам в наступному числі. Якщо не прочитали Ви першої лекції, то дістаньте „Братський Листок“ за попередній місяць і прочитайте.)

Прот. С. В. Савчук

ЖИТТЯ ЦЕРКВИ

Перші кроки до заснування Української Греко-Православної Церкви в Канаді (уривки)

Календар „Рідна Нива“ на 1949 р. Вид. Спілка „Еклезія“, Вінніпег, Ман., стор. стор. 44-46.

В ЛІПНІ минулого року (1948), Українська Греко-Православна Церква в Канаді святкувала тридцятирічний ювілей свого існування.

В перших роках української еміграції до Канади українських священиків тут, очевидно, не було. На українському церковному полі кинулося два роди бур'янів: між греко-католиками французькі і бельгійські місіонарі, а між православними московські або змосковщенні православні батюшки.

Римо-католицькі єпископи почали відразу використовувати брак греко-католицьких священиків для своїх цілей. Вони висилали бельгійських та французьких ксьондзів-монахів до Галичини, де вони, вивчивши трохи українську мову, переходили на греко-католицький обряд і верталися до Канади як місіонарі для українців греко-католиків. Вони говорили ламаною, часто до невізнання викривленою, українською мовою і представляли себе як „руска піпа“ (піп). Слово „піпа“ затрималося між людьми до сьогодні, а разом з тим багато анекдотів про самих піпів.

Греко-католики піпів приймали, бо мусіли, але ввесь час вірили, що таки дочекаються своїх рідних священиків — таких, як мали в Старім Краю. В цій надії скріпляли їх також самі піпи, які запевняли, що вони прийняли греко-католицький обряд з великої любові до українців та за доволом папи лише тимчасово, звичайно, на п'ять років, щоб обслуговувати „бідна руска наріт“ (нарід), поки він не

дістане „своя руска піпа“. Наділі ж піпи зникли в Канаді аж тоді, коли постала Українська Греко-Православна Церква і греко-католики почали масово переходити на православіє.

Хоч як піпи калічили українську мову, то це ще не було їх найтяжчим гріхом супроти українського народу. Багато тяжчим гріхом було те, що вони поступово й пляново калічили душі своїх вірних. Вони не тільки робили менші й більші зміни в грецькім обряді та заводили натомість обряди латинські, — але також добиралися до національних почувань своїх вірних. Вони проголошували на проповідях, що „Україна спасіння не дасть“ та що хто є добрим католиком, йому більше нічого не треба; забороняли читати українські книжки й газети, що не мали католицької марки, а що тоді зі свічкою не годен був знайти поважнішої книжки чи газети католицького видання, — така заборона фактично зводилася до того, що люди взагалі не повинні були нічого читати; вони зокрема забороняли читати Історію України та „Кобзаря“ Тараса Шевченка і не допускали до засновування читалень та інших просвітніх організацій. Відомий є факт, де один греко-католицький хлопець, повернувшись додому зі школи, яку провадили „піпи“, та побачивши портрет Т. Шевченка, виколов йому очі як „схизматикові“.

Свідоміші з греко-католиків не погоджувалися з такою роботою піпів, але припинити її не мали сили: піпи таки на добре були розгосподариліся у чужій, не своїй хаті. (далі буде)

ВЕЛИКИЙ БРАК СВЯЩЕНИКІВ

Большевицька безбожницька система, куди тільки досягла, в першу чергу нищила Церкву і священно-церковно-служителів. Намагаючись знищити до кореня цей, як большевики кажуть, „опіум народу“ на широких просторах СССР, ця влада, захопивши по війні нові землі, те саме робить і на новозахопленій території. Прикладом, у Польщі та

Югославії відчувається великий брак священиків, бо большевики не допускають висвячуватися новим людям і тим самим не дають зможи заступити замордованих.

Та їй не тільки під советами. Помічається брак духовенства і в інших країнах, куди ще не досягла руйнуюча рука большевизму. Є відомості, що в Португалії немає кандидатів на заміщення

священиків, які умирають. У Франції пустує дві тисячі незаміщених парафій. В Англії римо-католицька Церква дістає священиків з Ірландії, бо своя молодь з якихось причин не йде вчитися до римо-католицьких колегій. Ці заходи не є вистачальні, і багато парафій теж пустують. Напр., про одного 70-літнього єпископа було в пресі, що він сам обслуговує особисто аж 30 парафій. Англіканський єпископ Сараваку твердить, що в його дієцезії в Борнео, що є втри рази більший,

як ціла Англія, є тільки . . . шість священиків.

Не краще є за океаном. Не дуже давно римо-католицький єпископ Монтані, д-р Кондон, на сторінках преси твердив, що в Америці понад тисяча районів не мають ні одного священика для обслуги релігійних потреб людності. В римо-католицькій Церкві Америки не вистачає до 40.000 священиків.

Вважають, що голод на священиків триватиме не менше як п'ять років.

ЗНАЙТЕ ІСТОРІЮ СВОГО НАРОДУ

Починаючи з цього числа „Братського Листка“, друкуємо уривки з історії України, складеної Миколою Аркасом. Кожний українець повинен знати історію українського народу.

В наступних числах перед новим уривком вміщуватимемо питання за змістом попереднього уривка, щоб Читачі могли, відповідаючи на поставлені питання, закріпити прочитаний перед тим матеріал.

Для чого треба знати історію свого рідного краю

КОЖНА людина повинна знати історію свого рідного краю, свого рідного народу. Багато віків наші діди-прадіди поливали потом і кров'ю ту землю, де ми живемо, наставляли груди та голови клали, та своїм внукам-правнукам країці долі добували. А чи знають ті внуки свою бувальщину, чи відають усі про славні діла предків своїх? Чи знають вони доладу навіть те, хто вони такі:

Чиї сини, яких батьків?

Чи кожен напам'ять скаже:

Защо ж боролись ми з ляхами,

Защо ми різались з ордами?

Защо скородили списами

Татарські ребра?

Навряд!

А тим часом не повинно цього бути. Діди-прадіди наші зберегли та нам передали незлічимий скарб: не тільки землю й те, що в ній та на ній, а й мову, пісні, звичаї — все те, що ми звемо нашим рідним у країнським та що нас одрізняє від інших людей: від москалів („руських“), білорусів („литвинів“), поляків, німців та інших, — кажучи по-письменному — передали нам своєрідну, українську культуру.

І от, читуючи цю історію, побачимо, що ми не вchorашні, що більш 1.000 літ наш народ був не останній між сусідами; що мав він свою державу та своїх князів, а пізніше — за Козаччини та гетьманів — мав силу не меншу, як Польща, Москва та

татари; побачимо, що українська культура давніше стояла на високому рівні і в неї повними жменями черпала для себе Московщина; почусмо про кращих діячів наших та про те, як вони для рідного народу працювали, — навчимося більше шанувати свою минувшину, любити свій край, свій народ, та, може, деяку науку й для себе з того матимемо, як нам у світі жити та до чого прямувати.

Перші князі в Україні-Русі

Літописець оповідає, нібито у 862 році один з варязьких ватажків, на ім'я Рюрик, з братами своїми Синеусом і Трувором і з своєю чималою дружиною (військом) осіли в Новгороді і наклали на місцевих жителів данину за те, мовляв, що вони будуть обороняті їх від ворогів-сусідів. Ці варязькі вихідці, на думку літописця, почали собою довгу низку українських князів.

„У дружині Рюрика, — оповідає літописець, — окрім його братів, були ще менші ватажки — Аскольд і Дир. Вони не схотіли остатися в Новгороді і пішли Дніпром униз, аж у Візантію, щоб або там стати до грецького війська, або прошукати собі іншої, країці долі. Пливучи Дніпром, побачили вони на крутім березі його велике місто. Вони спітали людей, що це за будівлі. Їм одказали, що це місто Київ, збудував його колись Кий, і належить воно до слов'янського народу — полян, що тепер платять данину хозарам. Аскольд і Дир прирадили ім не платити

тієї данини хозарам і, щоб оборонити місто від них, зосталися там із своєю дружиною, збираючи данину з полян за ту оборону. Таким побитом вони зробилися першими князями в нашій Україні".

Так каже літопис, але, як ми вже знаємо, Київ в кінці IX століття був столицею великої Руської держави, мав, може, з двісті літ перед тим своїх князів і не був, безперечно, таким мізерним городком, щоб якась бродяча невелика скандинавська ватага прийшла й осілася там, а поляни ще й раді з того були. Крім того, з інших джерел відомо, що Аскольд і Дир справді князювали в Києві, але не разом: Аскольд десь між 860—867 роками, а Дир — аж при кінці 880 років. Можна навіть думати, що Аскольд був уже християнин, бо на його могилі, над Дніпром, пізніше поставлено було церкву.

Дуже може бути, що відомий похід Руси на Царгород 860 року підняв князь Аскольд. Русь вирушила в похід на 200 кораблях. „На човнах були варвари, що тримали в руках мечі, гроалися на місто і кричали. Ці варвари-руси були хорошого зросту, русяви і з сірими очима. Значніші між ними голили бороди й носили довгі вуса; на головах з довгими оселедцями (чубами) і підголеною чуприною, носили гостроверхі шапки; поверх кольчуги були одягнені білі киреї, що защіпалася прищіпкою на правому плечі. Озброєні вони були сокирами, сагайдаками, списами та мечами гострими з обох боків, а щити в них були довгі та внизу вузькі“.

Так описують греки те військо, що прийшло до них. Облягла Русь Царгород, і спершу таки добре й щастило, але знялася буря, багато човнів потопила й порозкидала, і чимало тоді з того походу не вернулося додому.

Князь Олег

Після Аскольда бачимо у Києві князя Олега. Літописець називає його „віщим“, тобто характерником, тому, що він нібито мав щастя у всьому. Це був князь, славний війнами і походами. Літопис оповідає про незвичайно щасливий похід його на грецьку столицю Царгород. Скрізь по слов'янських землях, підлеглих Олегові, набрав він велике військо, посадив його

на 2.000 човнів і Дніпром та Чорним морем поплив до Царгорода; розбив греків і навколо, по селах і містах, спустошив усе та спалив, побив багато народу й обступив місто з усіх боків. Тоді царі грецькі Лев та Олександер, бачучи таке лихо, послали до нього своїх послів і замерилися з ним. Олег узяв великий викуп, забрав чимало добра і на знак того, що поборов Візантію, на головних воротях Царгорода прибив свій щит.

Року 913. Олег підняв великий похід на Каспійське море та в теперішню Персію. Оповідають, що прибуло з Дону у Волгу, звідти в Каспійське море 500 кораблів руських і на кожному по 100 душ. Кілька місяців Русь господарювала понад морем і далі, в Перському краю, але як верталася вона додому, то на неї напали хозари і більше половини побили.

Про смерть „віщого“ Олега літопис оповідає таку легенду. Бажаючи знати, коли прийде по нього смерть, покликав Олег до себе кудесників (знахарів) та волхвів, і один з них сказав Олегові так: „Великий ти, князю, вояка; завжди ти під стрілами ворожими, та не в чесному бою спіткаєш тебе смерть твоя, — не від ворога лютого, не від болісти лихої й не від старости скінчиш ти дні свої, а від любого коня твого“. Замислився Олег, віддав свого коня слугам, звелів поставити його у стайню і до смерті поїти, кохати його та годувати найкращим верном.

Минуло кілька літ, і Олег, вертаючись з походу додому, згадав про коня свого і заіхав до стайні, де той кінь стояв; спітив він про нього слуг своїх, що приставлені були до коня того, а слуги відказали йому, що кінь його давно вже пропав і голий кістяк його давно миють дощі і сушать вітри в степу на могилі.

Пішов Олег подивитися на те місце, наступив на череп ногою і промовив: „Збрехав еси мені, старий кудесниче! Otto й од тебе, мій любий коню, тільки голий череп застався, а я й досі живу“. Тільки він проказав це, як з міаковні тієї вилівла невеличка гадюка, обвилася круг ноги княжої і вкусила його. Від того, — каже легенда, — й помер Олег.

Якаб там не була смерть його, ми знаємо, що він помер десь у 912—915 роках і похований у Києві.

ХУДОЖНІЙ ВІДДІЛ

МОГИЛА ОСТАНЬОГО КОШОВОГО

(Уривок зі споминів С. Підгайного „Недострілян!“)

ЩЕ в дорозі на Соловки, як тільки українець зупиняється за Петрозаводськом, звідки вже в перспективі, по-рівнюючи легко, опиниться на Соловках, як тільки заходить мова про Соловки, неминуче виринає загадка про те, що на Соловках помер — і поховано там його в Кремлі — останній кошовий Січі Запорізької.

І незалежно від того, чи той українець інтелігент чи селянин, робітник чи службовець, — він, коли судила йому доля опинитися на цьому острові, передусім намагався вклонитися прахові того, що колись був на сторожі вольностей запорізьких, на сторожі української незалежності.

Я, як і ті всі, що були переді мною, і ті, що прийшли після мене, передусім, як переступив північну браму Соловецького Кремля, запитав, де могила кошового. Могилу Кальнишевського знали не тільки українці, а й чужинці, і мені місце упокоєння кошового показав якийсь росіянин, колишній місіонер Святішого Синоду на Кавказі.

Там, де могутнє перекриття єднає Успенський собор з північною стіною Кремля, що виглядає на могутню тунель, через яку можуть проїздити і розминутися пара великих авт, попід стіною цієї тунелі поховано найвидатніших жертв-давців, царських слуг, таємних коханок спроваджених на Соловки царями, найміліших ігуменам сестер „во Христе“ і різних цивільних осіб, що прислужилися Соловецькому монастиреві.

Саме там під стіною, північною стіною Успенського собору, поховано кошового.

Останні два роки життя, як відомо, він вже був з каземату звільнений, але, не почуваючись на силах, зрікся стодесятирічній запорожець повернутись на Україну. Тут же він подарував монастиреві велике, в золотій оправі, євангеліє і великий срібний напрестольний хрест, прикрашений діамантами, які після революції опинились в Ленінградському ермітажі, а в 1927 році хрест і євангеліє, в наслідок договору між УССР і РСФРС

про передачу українських цінностей з російських до українських музеїв, потрапили до історичного музею у Харкові, де 1932 року хрест Кальнишевського було викрадено.

Кальнишевський просидів в казематі під Успенським собором 26 літ. Я був у тому казематі.

Це камінний мішок — два метри шириною і три довжиною, з дуже вузенькими дверима, в середині яких невеличкі ковані дверцята. Висота його понад два метри, вентиляції жадної крім віконця, чи власне дірки в метровій стіні Успенського собору, через яку нічого не видно, але чути Службу Божу, як вона колись відправлялася в соборі.

Недарма, просидівши 26 літ в тому мішку, на питання імператора Олександра I-го — чого бажає Кальнишевський, останній сказав, що він просить його імператорську величиність наказати побудувати на Соловках нову тюрму і заживо не ховати бідних невільників в тих страшних казематах, в одному з яких йому самому довелось на старості літ просидіти понад чверть віку.

Олександр Благословенний, що в той час був захоплений ідеями французької революції, знайшов прохання кошового за занадто революційну вимогу. Каземати правила за основні тюремні приміщення ще сто літ, і використовувати їх як в'язничні заклади було заборонено тільки після революції 1905 року.

Не домігши не то що ліквідації, а навіть побудови нової тюрми на Соловках, де б за шию не приковували в'язнів, де б можна було бодай по-в'язничному невільникові жити, Петро Кальнишевський на 113 році життя помер.

Я підішов з місіонером до могили, став на коліна, вклонився до землі. Місіонер теж. Брила чорного мармуру покривала прах кошового, а на брилі велика чавунна плита і напис:

„Здесь покоїться прах раба Божія Петра Кальнишевского, кошового атамана некогда Сечі Запорожской, сосланного в сю обитель по указу Ея Імператорского

Величества Імператрици Єкатерини II-ої на смиреніє. Смирился и почил іюля 26 дня 1803 года“.

Всі красочки брили повідбивані. Я запитав місіонера, що то значить. І він мене сказав, що ще й до революції, як тут був монастир, прочани — українці, а пізніше, за совєтських часів, в'язні-українці, як виїздили з Соловецького острова, відбивали кожен собі крихітку з брили, щоб, як пам'ять про цю могилу, везти на Україну, чи туди, куди доля судила з цього острова потрапити.

— Я не буду цього робити, — сказав я місіонерові.

— Чому?

— Бо я це вірю, що будьколи покину цю обитель.

— Юначе, ви занадто молодий, щоб богохульствувати. Один Бог, його десниця нами керує, і де Богу буде угодно, щоб кістки ви свої склали, там це й станеться. Не гнівіть Бога. Не заломлюйтесь, вірте, що переможете і Бог вам поможе.

Я подякував місіонерові і вже далі пішов сам кремлівським подвір'ям, щоб розглянутися, що ж становить собою ця твердиня благочестя і ортодоксії.

Відділ обміну думками і досвідом

Редакція започатковує цим листом відділ обміну думками і досвідом у нашому часописі. Ми хочемо, щоб наші вірні мали змогу обмінюватися корисними, на думку редакції, думками і своїм багатим досвідом життєвим, одне з одним. Хочемо, щоб наші вірні мали, нарешті, часопис, в якому їм не перешкоджали б говорити те, про що вони думають. „Братський Листок“ — це ні а ш г о л о с, і тому просимо подавати до нього свої дописи. Нехай жітко не соромиться того, що його допис може бути написаний нечистою чи нелітературною мовою чи, наскільки, неписьменно, — наша редакція не належить до тих, які з добrego дива чепляють нашим людям налітку „москаль“ чи „поляк“. Редакція з любов'ю направить, в мирі доцільності і потреби, недосконало отриманий матеріал і подасть його. Одно застерігабмо: наш часопис в церковний, і тому в ньому не можуть бути статті чи дописи, які не належать до релігійних або громадсько-виховних своїм змітом, які не сприяють піднесенням нашої релігійно-національної свідомості.

ЛИСТ ПРО МИNUЛЕ І ПРО СУЧАСНЕ

БАЖАНІ релігійні книги вкупні з листом та поквітуванням одержав, за все це сердечно дякую, за окремо одержані шість „Братських Листків“ надсилаю вкупні з цим посталь-ордер на дев'ять шілінгів.

Ви бажаєте, щоб я трохи більше написав за себе, це тяжкувато виконати в короткій стислій формі, бо життєвий мій шлях заштадо тяжкий, але його не жахаються і з нього не схожу, бо він в вірний і конечно необхідний.

Я є нащадок збіднілого козацького роду, в якому віра в Бога, традиції і національна свідомість міцно сплекались, батька мав працьового, завжди тверзого, — він не вживав тютону і на разу не був п'яній на свою віку, а вже про бридкі слова або лайку шкода мови, — суворо карав нас, дітей, за порушення порядку поведінки, чесності, служчяності тощо. В допомогу йому служила лозина, яка завжди стримала за сволоком у хаті.

Десь мав я вже років 8–9 і пас худобу. Товариш по пасовиську був років на три старший і умовив мене закурити тютону. Після куріння мені закрутілось в голові, в роті стало гірко, а тут татусь покликали гнати худобу на обід і заки ми з ним заганяли в загін худобу, почув від мене сморід тютону, заставив мене дихнути на п'яного, а потім з куши дров висмікнув лозину та дав мені курити так, що два тижні довелося спати на живітку, а стоячи обідати. Від того часу минуло сорок років, а я так і не наважуюся курити, бо певен, що на тім світі з тутусем зустрінусь, а чи лози там нема, непевен, тому вирішив через ціле своє життя не вживати цього паскудного зілля, а гроши, які мали б бути витрачені на тютон, витрачати на літературу.

Отож, перебуваючи в сучасний момент в Шкоції, де тютюн досить дорого коштує, тому до моєї диспозиції на літературу досить в грошей.

Зате в другій ділянці я порушив батьківський закон і в молодих роках аж двічі був п'яній, хоч на це маю моральне виправдання: перший раз напився, щоб дізнатися, як: то воно бути п'яним, а другий раз від сорому, тому то і знаю, що п'яна людина все одно що божевільна, а на другий день болить голова і в горлі гірко, отож вирішив, як маю витрачати гроші на свою божевілля, та ліпше витрачати їх на визвольно-національні, релігійні і харитативні цілі, а з огляду на те, що в Шкоції вино та горілка дорогого коштують, мені вистачав грошей на оплату національного обов'язку.

Сьогодні неділя, погожий сонячний день і я проходжуавсь по досить великовому тaborovому дворі, на якому і під бараками ясно лежать пляшки з-під вина, рому, коньяку і, о, жах! і за дротом тaborового двору засипаний рівчак пляшками з-під алкоголью, іх багато, — розпитую, так це паслідки однорічного перебування 75 українців? — тяжко стало на серці, дивлячись на це пляшкове гробовище, в якому люди губдуть свою національну свідомість, — а чи це тільки в однім нашім тabor?

І питаети себе, а що було б, щоб ми гроші, які витратили на загиблій своєї душі, тіла і національної свідомості, та затратили на наші національно-визвольні змагання? Ми б мали солідне видавництво, широко розбудували наше релігійне життя і т.д. або яку ми мали б тоді презентацію перед чужинцями і, напевно, не вартили б нам зупини естонці чи литовці, а перекладачами не були б поляки.

Нерепропущую, що відійшов від теми.

Матуся моя, в протилежність батькові, була до нас, дітей, ласкава, лагідна: крику від неї ми не чули. Як на той час, то вона була пачітала, що до інкільного віку навчила мене рахунків, письма та молитов, які щоранку і вечора ця колінка до 10-річного віку виголошував голоспо. Матуся сама шила для нас, двох хлопчиків, козацький одяг, сині широкі штани з жовтими або червоними лампасами, чоботи зі „збріжками“ в гармонію були у батька і нас, в цьому єбрахії, щонеділі і свята водили до церкви, а батько, одягнений в чумарку, ішли до церкви підперезані завжди синім сатицівим поясом.

На дванадцяті році свого життя залишився я без батька, тому, крім школи, мусів працювати в господарстві, потім війна, революція, нарешті, повалення нашої держави. Після цієї події матуся сказали мені: „Синку, хочу бачити тебе козаком!“ Матусині паказ ледве вдалося мені виконати: не хотіли приймати — западто молодий, сімнадцять років, тож і козакувати довелося недовго, десь за три тижні з Харкова прибули большевицькі загони, нас обеззброїли, а офіцерів заарештували, однака за цей час я затонави у майбутніми отаманами Х. та М. і наступні роки виконував їх завдання, не раз життя ризикуючи, за підозрення „в звязку з бандітізмом“ був арештований в 1920 та 1922 роках, але, відендівші по кілька місяців, був звільнений.

Здобувавши солідну практику підпільної праці, в часах боротьби, в часи руху СВУ очолював підпільну організацію в районі, в 1931 році зрадник видав мене та інших, довелося рік без десяти днів відендати в льоху Полтавського Т.П.З („тюремне політическо-

заключені“), в тому, чотири місяці один — в смертній камері, немітній, неголений, одержуючи сто п'ятдесят грамів хліба та тарілку зупи денно.

Але не довелося ГПУ заломити мене на дусі, показиць більше, як дав зрадник, від мене теж не мали, і я був засуджений на п'ять років, побудувавши Біломорканал я повернувся додому, але лише сім місяців довілося бути біля родини, в січні 1936 року я залишив вагітну дружину і два синки, бо мусів ховатися, — за мію розпочали розшук. Добри люди, ризикуючи своїм життям, не видали мене і, перебігдаючи з міста в місто, дожив до війни, яка відкрила і для мене кордони:

Знаю, що родився синок, якому, якщо живий, зараз давладається новими років, але він мене а я його не бачили і не знаємо.

Отже, російський комуно-тоталізм позбавив мене родини, господарства, зруйнував батьківський хутір — одного не вдалося йому зруйнувати, це любові до України, бажання до боротьби та віри в нашу перемогу. Цей свій останній найдорогоцінніший скарб я пе запідбую, а дбаю про його зміщення та поглиблення і з цим стану перед судом Всешинього.

В таборі мешканців-українців 75 осіб, з них православних 30, гостре терпіння, відсутнє, взаємовідносини задовільні, громадське життя нерухливе, тільки його, що відівдує курси англійської мови 20-25 осіб. На протязі року відвідали табір греко-католицький та чотирнадцятого січня 1949 р. український православний священики. Це внесло освіження в наше буденне, сіре життя. Пиятика проходить задовільно, без особливих інцидентів.

Vаш ерний Л.Р.

16.1.49.

Почали вносити членські вкладки

Генеральне Церковне Управління почало одержувати перші регулярні внески на Церкву в розмірі 2 шлінги місячно, згідно з постановою З'їзду. Перші приклади показують, що вірні розуміють важливість цієї справи для життя Церкви на чужині, в обставинах, коли ми повинні самі собі допомогти побудувати наше церковне життя, бо нам часто не допомагають, а заважають, нападаючись повалити православну віру в українському народі. Відзначаємо сьогодні і будемо відзначати надалі ті гостелі і окремих людей, які зразково і сумлінно ставляться до свого обов'язку, і просимо всіх, кому дорога православна Церква українського народу, допомогти міцно збудувати нашу твердиню, скріплена якою так бояться чужі і „свої“.

Не розраховуючи на сторонню допомогу, ми самі дамо і дамо собі раду. Української Православної Церкви ніхто і ніколи не поборе, навпаки, вона згуртує навколо себе своїх людей і цим дасть православним українцям силу і відвагу висловлювати свої думки, напростувати свою спину і добиватися правди.

Передплачуйте наш український православний часопис „Братський Листок“! Поширяйте його поміж друзями і знайомими! Пам'ятайте, що він веде Вас вірним випробуванням шляхом!

Пам'ятайте, що „Братський Листок“ є Ваш вірний друг на чужині, який Вас не зрадить ні в щасті, не в біді!

Прислухайтесь уважно, що він Вам каже!

Слухайте, що він Вам радить!

Будьте свідомі і не вірте тим, хто хоче не дати Вам стати на ноги, хто ненавидить нашу Церкву і бойтесь її, бо то — вороги. Вони знають, що перед нами майбутнє і бояться його, і ми це знаємо і боремось за те, щоб воно стало дійсністю.

Усі під крила Церкви! Нехай не буде пі одного зрадника серед нашадків наших прадідів, що боролися за Україну під кличем: „За віру православну, за народ український!“

Відзначаємо кращих первих, що належно поставили справу постійних вкладок:

- п. Чуйко О. — Фрайдей Брідж,
- п. Русин — Кімбер Гавз,
- п. Телевіній — Жураківський — Тарвестон,
- п. Короп — Таттершал,
- п. Богданець — Аделтон,
- п. Горбань — Галмюр,
- п. Буряк — Мільтори,
- п. Нессен — Рітон Майнерс Гостель
- пп. Глоба К. і Є. — сплатили за внесе рік,
- п. Науменко М. — Радвінтер — сплатила за 6 м.

Ген. Церк. Упр. УАПЦ на В. Британії.

„БРАТСЬКИЙ ЛИСТОК“

Видав: ім. св. Архистратига Михаїла Українське Православне Братство у В. Британії

Редактор: мітр. прот. І. Губаржевський.

Адреса Редакції: Council of Ukrainian Autocephalic Orthodox Church in Great Britain. 31, Holland Park, London, W.11.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

На 1 місяць	·	·	·	1 шл. 6 п.
„ 3 місяці	·	·	·	4 шл. 6 п.
„ 6 місяців	·	·	·	9 шл.
„ 12 місяців	·	·	·	18 шл.